

Roomsen in de Middel

Het wordt hoog tijd dat we het met onze plaatjes eens wat noordelijker zoeken. Vandaar dit keer een plaatje vanuit de Middel. We zien hier het huis van Cornelis Mars anno 1923, indertijd beter bekend als “opa Mars”. Enkele honderden meters verder snijdt tegenwoordig de Coentunnelweg de Middel dwars door midden...

De Middel was in vroeger jaren “het domein” van de Rooms Katholieken (in 1862 waren dat er 187). Na de reformatie eind 16^e eeuw was de Grote of Sint Joriskerk in protestantse handen overgegaan en de katholieken dienden hun heil elders te zoeken. Al in 1689 was er sprake van een “Paapekerk” in de Middel en we zullen moeten denken aan een (vrij groot) huis dat inwendig tot kerk verbouwd zal zijn. Een zogenoemde “schuilkerk”, want officieel mochten alleen de Protestanten openlijk godsdienstoefeningen houden.

De Roomse kerk vlak bij het latere huis van opa Mars. Eind 18^e eeuw is het een gammel gebouw geworden en in 1797 afgebroken. Men sprak ook wel van “’t Clooster”. Er gaan altijd nog geruchten dat er heel vroeger een klooster ongeveer op deze plek stond, behorend bij de Abdij van Egmond. Of het echt zo is geweest, weten we niet. Wel is het een feit dat Klaas Kok vlak voor de aanleg van de Coentunnelweg op deze plek opvallend veel bodemvondsten heeft gedaan, die wijzen op intensieve bewoning.

Dat was echter niet het einde voor Rooms-Katholieke activiteiten in ons dorp. Er bleef namelijk een Rooms Katholiek Armbestuur. Halverwege de 19^e eeuw bestond dat uit Henricus Wilhmus Holters, Gerardus Bernardus Bongers, G. Boekhout en P. Bank. Westzaan was toen geen zelfstandige parochie (meer?); gedeeltelijk behoorden zij onder Assendelft, gedeeltelijk onder Wormerveer en gedeeltelijk onder Zaandam (’t Kalf). Er gingen weinig parochianen in Assendelft ter kerke, want dan moesten ze vier cent bruggengeld (over de Nauernasche Vaart) betalen.

De plek ten zuiden van waar later Opa Mars woonde, bleef vanaf 1797 jaren braak liggen. In 1844 liet Willem Klaas Vloon hier een huis bouwen dat tijdelijk aan twee gezinnen werd verhuurd. De inkomsten werden benut voor het onderhoud van de armen. Het huis stond op naam van “eene zekere katholieke jufvrouw te Westzanen, de moeder van een der tegenwoordige armverzorgers.” Dat betrof de weduwe B. Bongers.

De Rooms Katholieke weeskinderen in Westzaan werden echter sterk achtergesteld bij die te Assendelft en Wormerveer. Dit was zo bar dat al vier kinderen bij de protestanten in het weeshuis waren opgenomen en protestants geworden waren ofwel “afvallig”... Hierna verbood het bisdom nog langer kinderen in het burgerlijk weeshuis op te nemen. “Alles is daar protestantsch en zoo protestantsch ingerigt, dat het onmogelijk is daarin katholiek te blijven.”

Het Rooms Katholiek Armbestuur van Westzaan zat in de 19^e eeuw steeds in geldnood. Er was en bleef een “grooten behoeften aan een kerkgebouw voor de Catholicken van Westzaan” maar het is er echter nooit meer van gekomen. Het huis werd volgens Nico Heermans rond 1880 weer afgebroken en de toenmalige eigenaar liet het perceel samenvoegen met het perceel noordelijk ervan. Daar kwam in 1916 veehouder Cornelis Mars wonen. Dat bleef zo tot 1939. Daarna werd het huis, dat we op deze foto's zien, gesloopt.

Tegenwoordig kun je je niet meer voorstellen dat vroeger de weg zó smal is geweest. Met water aan weerszijden was een ritje over de Middel een waar avontuur.

Het is mij vooralsnog niet bekend tot wanneer het Rooms Katholiek Armbestuur van Westzaan heeft gefunctioneerd; in elk geval in 1909 was het er nog.

Tekst: Jan van der Male

